

ПРОСТОРОВІ ОБМЕЖЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Теліжено О.М., д.е.н., професор, завідувач кафедри управління.

Перепека Є. І., студентка

Сумський державний університет

Успішна реалізація стратегічних напрямків розвитку регіону/населеного пункту у значній мірі залежить від ефективності використання його потенціалу. Важливою, в цьому відношенні, є задача оцінювання факторів, які визначають стратегію розвитку населеного пункту та впливають на параметри територіального розвитку. В роботі пропонується в якості інтегральних факторів, які визначають розвиток територіальних громад приймати показники економічного потенціалу населеного пункту.

В ринкових умовах успішна реалізація стратегічних напрямків розвитку регіону/населеного пункту у значній мірі залежить від ефективності використання його потенціалу. Потенціал формуються під безпосереднім впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, що орієнтують регіон/населений пункт на досягнення довгострокових цілей розвитку у відповідності з наявним ресурсним забезпеченням.

Виходячи з цього, під економічним потенціалом ми розуміємо сукупну здатність наявних економічних ресурсів забезпечити виробництво максимально можливого обсягу благ на даному етапі суспільного розвитку.

В останні роки все більшого поширення набувають розробки концепції або стратегії економічного і соціального розвитку населених пунктів. Разом з тим, як правило, категорії «концепція» та «стратегія» трактуються довільно без врахування існуючої нормативної бази.

Зокрема, пунктом 5.3.3. ДБН Б.1.1-15:2012 «Склад і зміст генерального плану населеного пункту» передбачається розробка розділу «Обґрунтування та пропозиції» який може включати «Концепцію генерального плану населеного пункту». Концепція, в свою чергу, включає: стратегію розвитку населеного пункту, у тому числі розрахункові параметри демографічного, економічного та соціального розвитку населеного пункту; напрями і орієнтовні параметри територіального розвитку, формування інженерно-транспортної інфраструктури; функціонально-планувальну структуру населеного пункту; приміську зону.

Важливою, в цьому відношенні, є задача оцінювання факторів, які визначають стратегію розвитку населеного пункту та впливають на параметри територіального розвитку. Нами пропонується в якості інтегральних факторів, які об'єднують в собі параметри демографічного, економічного та соціального розвитку населеного пункту, приймати поточні

та прогностичні показники трудового, виробничого та природно-ресурсного потенціалів. При цьому, перші два мають оцінюватися виключно на території міста. Останній, природно-ресурсний потенціал, по території району. Місто розглядається, таким чином, як економічне ядро району, а природно-ресурсний потенціал визначає напрями розвитку, наприклад, переробної галузі, розташованої в межах міста.

Регіональний розвиток залежить від комплексу факторів, зокрема:

- географічно-історичні – географічне положення, своєрідність краю, культура господарювання, традиції і навички місцевого населення;
- економічні – особливості обігу грошей, товарів, інформації та енергії, інвестиційна та інноваційна активність, стан фінансового ринку та господарської діяльності регіону;
- транспортні – наявність розвиненої мережі автомобільних доріг та залізниць, інфраструктури, віддаленість від ринків збуту;
- природно-рекреаційні, екологічні – наявність якісної землі, унікальних природних ресурсів та санаторно-курортного лікування, рівень антропогенного забруднення довкілля;
- трудові – чисельність, структура та якість робочої сили відповідно до рівня кваліфікації та освіти працівників;
- виробничі – наявність реальних форм виробничого капіталу з врахуванням зношування основних фондів.

Для вирішення задачі обґрунтування концепції розширення меж населеного пункту нами пропонується розраховувати поточне і прогностичне значення трудового, виробничого та природно-ресурсного потенціалів. Саме ці потенціали в повній мірі характеризують тенденції просторово-планувального розвитку населеного пункту. Зміна трудового потенціалу буде визначати розвиток селітебної території, зміна виробничого потенціалу, – розвиток промислових зон. Стосовно природно-ресурсного потенціалу нами приймається концепція, що його зміна буде впливати, в основному, на розвиток промислових зон переробної галузі (в тому числі сільськогосподарської продукції).

Прогноз зміни/приросту відповідного економічного потенціалу є основою прогнозування необхідного приросту міських територій та визначає функціонально-планувальну структуру населеного пункту: виробничий потенціал – землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики та іншого призначення; трудовий потенціал – селітебні території; природно-ресурсний потенціал – землі для розвитку переробної галузі, а також землі природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення.

Таким чином, розвитку населеного пункту ґрунтується на гіпотезі, у відповідності до якої зміна/приріст відповідного економічного потенціалу має бути забезпечений просторовою підосною, – приростом міських територій відповідної функціонально-

планувальної структури. Така концепція відповідає принципам гібридної, інтенсивно-екстенсивної моделі розвитку міста.

Для прогнозової оцінки приросту міських територій пропонується використовувати показник «щільності економічного потенціалу» території під яким слід розуміти величину оцінки економічного потенціалу території співвіднесеної до площі цієї території (у млн. грн / км²).

На першому етапі проводиться розрахунок базового значення щільності економічного потенціалу проводимо по кожному виду потенціалу окремо станом на поточний рік. При цьому, з урахуванням площ відповідних функціонально-планувальних зон розраховуються базові значення щільності виробничого, трудового та природно-ресурсного потенціалів.

На другому етапі на основі прогнозних показників – складових економічного потенціалу, проводяться прогнозні розрахунки необхідного приросту земель: промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики та іншого призначення міста – на основі показника щільності виробничого потенціалу; селитебних земель – на основі показника щільності трудового потенціалу; земель для розвитку переробної галузі, а також земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення – на основі показника щільності природно-ресурсного потенціалу.

Матеріали надійшли 15 грудня 2017 р.